

PRILOZI

Katarina Jeremić¹

Filozofski fakultet, Odsek za pedagogiju
Univerzitet u Novom Sadu
studentkinja

DOI: 10.19090/ps.2021.2.222-230

Milica Matić

Filozofski fakultet, Odsek za pedagogiju
Univerzitet u Novom Sadu
studentkinja

PRIKAZ KONFERENCIJE “21 VEŠTINA ZA 21 GODINU 21. VEKA – BUDI DEO REŠENJA”²

Stručni skup u organizaciji Pedagoškog društva Vojvodine

Konferencija “Budi deo rešenja: 21 veština za 21 godinu 21. veka” održana je 7.10.2021. godine u organizaciji Pedagoškog društva Vojvodine, onlajn putem platforme ZOOM od 13 do 19 časova. Konferencija je akreditovana od strane Pedagoškog zavoda Vojvodine (broj rešenja: 698/1, 12.07.2021.), kao oblik stručnog usavršavanja, konferencija, u organizaciji Pedagoškog društva Vojvodine. Konferencija nosi jedan bod za stručno usavršavanje.

Cilj konferencije bio je usmeren na identifikovanje 21 veštine (ili više) koje smo razvili zahvaljujući izazovima tokom pandemije, odnosno u 21. godini 21. veka, kao i osnaživanje veština pedagoškog (prosvetnog) kadra na ličnom i na profesionalnom planu u realnom kontekstu sadašnjice (šta je dobro proizišlo, šta možemo zadržati, na čemu je potrebno dalje raditi). Konferenciju je moderirala doc. dr Borka Malčić sa Filozofskog fakulteta Univerziteta u Novom Sadu, koja je otvorila skup i pozdravila prisutne. Predsednica Pedagoškog društva Vojvodine, Sanja Rista Popić je u svom pozdravnom govoru predstavila Pedagoško društvo i aktivnosti koje se sprovode. Doc. dr Bojana Perić-Prkosovački je pozdravila prisutne sa zbornog mesta – Osnovne škole “Petefi Šandor” u Novom Sadu, predstavila časopis Pedagoška stvarnost i najavila poslednji broj za tekuću godinu. Prof. dr Otilia Velišek-Braško je pozdravila prisutne na

1 jeremickatarina@yahoo.com

2 Prikaz konferencije sastavljen uz mentorsku podršku urednice časopisa doc. dr Bojane Perić Prkosovački

mađarskom jeziku. Konferencija je predstavljala priliku da pedagoški, odnosno prosvetni kadar zajedno identifikuje neophodne veštine za snalaženje u doba pandemije.

Izlaganja su tekla sledećim redosledom:

„Identifikovani izazovi 21 godine 21. veka i prilika za razvoj veština“

Vesna Radulović, prosvetna savetnica ŠU Novi Sad

Komparacijom ocenjivanja u 20. i 21. veku uočene su razlike koje se ogledaju u tome što se u 20. veku ocenjivao poredak škole, ćudorednost, marljivost i opšti red, dok se u 21. veku ocenjuju kritičko mišljenje, rešavanje problema, kreativnost, timski rad. U osvrtu na svet, istaknuto je da se u Kini odustaje od memorisanja činjenica, već se znanje proverava u cilju razvoja znanja na višim nivoima. U Velikoj Britaniji je potrebno učenicima stalno davati povratne informacije u obliku uputstava za dalji razvoj znanja, dok u Švedskoj postoje tri ključna koncepta: znanje, razmišljanje i aktivnost. Govoreći o kompetencijama, istaknuto je da nije svaka kompetencija sugurnost za profesionalizam u obavljanju pedagoške prakse. Kao glavne karakteristike kompetentnih pojedinaca navedene su stručno, pedagoško-psihološko i metodičko znanje, preuzimanje lične i profesionalne odgovornosti za proces učenja i poučavanja, stavovi i vrednosni sistem u čijem se centru nalaze briga o najboljem interesu dece i njihovoj dobrobiti. Kompetentan sistem karakterišu sledeće odlike: da je bezbedan, inkluzivan, decentralizovan, efikasan, transparentan, da angažuje edukovane, reflektivne, kreativne i motivisane profesionalce, praktikuje i promoviše kulturu evaluacije/samoevaluacije ustanove, uključuje perspektivu celoživotnog učenja. Zahvaljujući digitalnoj nastavi, javila se potreba za digitalnom Blumovom taksonomijom, čiji najviši nivo predstavlja digitalno stvaralaštvo – stvarati, programirati, snimati filmove, voditi blogove. Kompetencija je definisana kao osposobljenost da se u realnoj životnoj situaciji upotrebi ono što je razvijeno učenjem SAMR Model – preispitivanje kada i zašto koristimo digitalne tehnologije. „Socijalni kapital“ - škola je jedan od najvećih kreatora socijalnog kapitala koji neka osoba stiče. Za one koji ga nemaju, on može biti jedan od najvećih generatora socijalne nejednakosti, dok za one koji ga imaju, socijalni kapital predstavlja jedno od najvećih bogatstava u 21. veku.

„Pogled u sebe iz ličnog ili profesionalnog ugla“

Dragica Miražić-Nemet, psihološkinja i nastavnica građanskog vaspitanja, OŠ „Sonja Marinković“

Introspekcija, kao proces posmatranja sopstvenih unutrašnjih doživljaja, deli se na simultanu i retrospektivnu introspekciju. Svaka osoba može razviti veštinu posmatranja sopstvenih psihičkih procesa razmišljanjem o njima, postavljanjem pitanja i

davanjem iskrenih odgovora sebi. Za pojedinca, introspekcija je značajna jer mu daje priliku da razume sebe i na osnovu toga usmerava svoje ponašanje. U profesionalnom smislu, introrspekcija je važna odlika refleksivnih praktičara, profesionalaca koji razmišljaju o svojoj praksi, kontinuirano analizirajući svoje stavove, vrednosti i uloge. Vaspitači i nastavnici se podstiču da budu refleksivni praktičari, a neke od predloženih tehnika su dnevnički zapisi, izvođenje akcionih istraživanja, analiza snimljenih časova ili aktivnosti, proučavanje literature o učenju i nastavi, diskutovanje sa učenicima, deljenje iskustava sa kolegama. Da bi nastavnik bio refleksivni praktičar, potrebna je spremnost da analizira uverenja na kojima se temelje njegovi postupci, otvorenost za isprobavanje drugačijih načina rada kao i kontinuirano samoanaliziranje i samopraćenje.

Profesionalni integritet u pedagoškom kontekstu ili „Kako iznova izmišljati sebe“

Doc. dr Stanislava Marić-Jurišin, Odsek za pedagogiju, Filozofski fakultet Univerziteta u Novom Sadu

Radnici znanja se ne usavršavaju zbog toga što ranija stečena znanja i veštine nisu dovoljne za čitav životni i radni vek i jer se menjaju znanja i činjenice o društvu, već se usavršavaju jer su oni ti koji se menjaju i dobijaju nove perspektive. Došlo je do promene shvatanja učenja usled izazova vremena, društva znanja, doživotnog učenja i ontološke akceleracije.

Profesionalni identitet i integritet - nužna je jasna slika o našem profesionalnom identitetu (ko sam kao profesionalac, šta me određuje kao pedagoškog radnika, koje su moje profesionalne vrednosti). Profesionalni identitet predstavlja određenu vrstu samospoznaje pojedinca, odlikuju ga promenljivost i nestabilnost, te se on konstantno konstruiše i rekonstruiše. Profesionalni identitet i integritet su neodvojivi. Usled pandemije, profesionalci su donekle zaboravili na profesionalni identitet, postali su nesigurni.

Ključna reč u očuvanju pedagoškog integriteta jeste delovanje - vid preuzimanja odgovornosti i vlastite proaktivnosti ličnosti u kontekstu profesionalnog identiteta, a zatim i integriteta. Transformacije koje su se desile u pedagoškom kontekstu su redefinisane usvojenih pravila ponašanja i funkcionisanja (uloge su se redefinisale, komunikacija premestila iznenada u google učionice i viber grupe), promena obrazovne paradigme – obrazovne tehnologije su sada i definitivno ušle u vaspitno-obrazovni kontekst.

Kako možemo osnažiti praktičare za uvođenje reformi: Nova koncepcija – Godine uzleta

prof. dr. Otilia Velišek Braško, doktor nauka metodike nastave, Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača, Novi Sad, Jadranka Lukić, psiholog PU “Radosno detinjstvo” Novi Sad

Godine 2018. objavljen je novi pravilnik za predškolsstvo. Ono što je reforma donela su promene paradigme i to na tri ključna mesta kako gledamo na dete, kakav vrtić (prostor) treba da bude i program (kako ga realizujemo). Reforma „Godine uzleta“ je veoma velika i osmišljeni su različiti načini kako se podržava. Reforma podrazumeva promenu u praksi, a praktičari na reforme reaguju na različite načine, od začuđenosti i negodovanja, preko konstatacije da je to ono što se već radi, pa do priznanja da je u pitanju nešto kreativno. Pre zvanične primene osnova novog programa, javljaju se raspitivanja i istraživanja u vezi toga kako se sada osećamo. Rezultati istraživanja – Kako se osećaju praktičari u procesu uvođenja promena, pokazano je da početna slika jeste nesigurnost, zabrinutost, strah, uzbuđenje. Nakon toga, započelo se sa obukama, pokušajima i učenjem, a posle godinu dana, nakon napravljenog preseka, ustanovljena situacija je promenjena. Praktičari su se složili da diskusija sa kolegama (horizontalna razmena) predstavlja nešto što im najviše pomaže (43%), nakon toga slede obuke i seminari (31%), internet (12%), literature (10%), iskustvo i rad sa decom (4%). U najvećoj meri (25%), dokumentovanje se javlja kao najveći izazov u praksi predškolaca, nakon čega sledi veličina sobe i veliki broj upisane dece (23%). Istaknuta je važnost da je sa promenom obrazovne paradigme, neophodno i menjanje personalne i profesionalne paradigme.

Roditelji u online obrazovanju

Elvira Stefanović, pedagog OŠ “Petefi Šandor” Novi Sad

Novonastala situacija sa virusom covid-19 nas je sve prinudila na promene – pored već postojećih. Različiti modaliteti pohađanja nastave kao što su kombinovani model i online model, zahtevali su različite pristupe i povećani trud. Uglavnom su do sada nastavnici pored svoje profesionalne uloge u celokupnom vaspitno-obrazovnom procesu imali i ulogu roditelja. Međutim, u novonastaloj situaciji na neki način je došlo do zamene, te je roditeljima sada dodeljena uloga nastavnika. Istraživanja ukazuju na to da im je nova odgovornost izuzetno teško pala i da je onlajn nastava promenila organizaciju života u porodici. Shodno tome, javila su se pitanja: Kako izbalansirati potrebe svih članova ako u porodici ima više dece? Da li ovo znači da će roditelji nastavnike sada razumeti mnogo bolje? Da li će na nastavnike gledati kao na svoje saradnike i hoće li još više ceniti informacije koje od njih dobijaju?

Rezultati istraživanja nam pokazuju da se 65% roditelja veoma angažovalo u onlajn nastavi svog deteta. 40% roditelja tvrdi kako im je teško da balansiraju između roditeljske uloge i “kućne učiteljice”. Više od 50% roditelja se slaže sa tvrdnjom da im nedostaje komunikacija sa nastavnicima u vezi njihovog deteta, a takođe je isti procenat roditelja zabrinut za kvalitet znanja koji će učenici steći pohađanjem onlajn nastave.

Roditelji su u ovakvom načinom rada uvideli značaj, važnost i teškoće nastavnikove profesije. Neki su uspešno savladali organizaciju dnevnih obaveza, dok postoje i oni koji tvrde kako su u ovakvoj situaciji izgubili komunikaciju sa svojom detetom i samo proveravaju da li je ono uradilo sve zadatke, što svakako ne predstavlja i ne bi trebalo da predstavlja deo roditeljske odgovornosti.

Iako roditelji smatraju da imaju dobre digitalne kompetencije, te da im tehnika i njena dostupnost nije predstavljala izazov tokom onlajn nastave, ipak tvrde kako bi onlajn nastava mogla da bude efikasnija ako se koriste aplikacije za komunikaciju sa decom u realnom vremenu, odnosno ako se raspored onlajn nastave sastavi tako da bude sličan realnoj nastavi, i takođe ako se učenicima zadaju kreativniji zadaci. Međutim, ono što je važno naglasiti jeste da je celokupna odgovornost za obrazovni proces jednako podeljena i na nastavnike i na roditelje kao i na učenike, ona ne pripada isključivo jednom od ova tri pomenuta faktora.

Celoživotno učenje, digitalno okruženje i vreme krize u okruženju visokoškolskog obrazovanja

Prof. dr Dragana Krajovan Glušac, Tehnički fakultet “Mihajlo Pupin” Zrenjanin

Elektronsko učenje zapravo ne postoji, jer se učenje uvek odnosi na psihološki proces. U ovoj sintagmi, pod pojmom elektronsko podrazumevamo faktor koji se pojavio i determiniše proces učenja – digitalne tehnologije. E-učenje ne negira postojeće načine učenja, već ih dopunjuje i obogaćuje. Nastavnik uz savladavanje sadržaja uže struke mora steći i kompetencije za rukovođenje vaspitno-obrazovnog procesa u svim njegovim segmentima. Ovakvo učenje ne potire značajnost uloge nastavnika, već ga unapređuje. Svaki nastavnik mora pristati na redefinisavanje samoga sebe i svog pogleda na nastavničku profesiju, kako bi se prilagodio svim promenama koje sa sobom donosi društvo i vreme u kojem živimo i na taj način podigao kvalitet svog rada na viši nivo. Današnja deca koju nazivamo digitalnim starosedecima, su ona deca koja digitalnu tehnologiju smatraju svojim svakodnevnim životom. Nešto stariji (oni koji su rođeni krajem 90-ih godina) čine grupu digitalnih izbeglica – oni su pratili rađanje interneta i nove ere, ujedno i evoluciju ljudskog društva.

Nastavnici su gosti u ovom digitalnom dobu i njima je ubedljivo teže da se prilagode jer vreme koje oni pamte je evoluiralo, tako da se njima zadaje izuzetno važan zadatak koji se odnosi na doživotno obrazovanje. Dolaskom digitalnog doba dosta toga se promenilo: igre su se modifikovale a ponosni roditelji se čude genijal-

nosti mladih danas, deca sve više daju prednost onome što je u telefonu i javljaju se situacije koje ukazuju na to da je digitalni jezik onaj kojim jedino umeju da pričaju. Kada je reč o obrazovanju - Klasična učionica postepeno postaje nešto što je postalo odvojeno od normalnog života. Nekada se multimedija slabo koristila u nastavi, a sada je to neminovnost.

Veštine nastavnika za e-učenje podrazumevaju: upravljanje računarom i LMS platformama, snalaženje na veb servisima i odabir adekvatnih izvora, sposobnost da se u školski program i aktivnosti učenika unese IKT, rukovanje aplikacijama za obradu teksta, korišćenje obrazovnog računarskog softvera, kreiranje funkcionalne prezentacije, kreiranje multimedijalnih dokumenata za potrebe nastave... Ove veštine se moraju sprovesti i razvijati u obrazovanju nastavnika i isto tako moraju biti uključene i u njihove kurikulume.

„Inkluzivno obrazovanje u online nastavi“

Marija Svilar, defektolog, senzorno integracijski pedagog, Centar za edukaciju Buzganović

Definicija pojma inkluzije prema UNESCO je proces rešavanja i reagovanja na raznovrsnost potreba svih učenika kroz sve veće učestvovanje u učenju, kulturama i zajednicama i sve manju isključenost u okviru obrazovanja.

U Srbiji se trenutno oko 22.500 učenika školuje po individualnom obrazovnom planu (IOP), što je nešto manje od 3% svih učenika u osnovnim i srednjim školama u zemlji. Vrste IOP-a su: IOP1 - po prilagođenom programu, IOP2 - po izmenjenom programu, IOP3 - po proširenom i produbljenom programu. Neke od prednosti učenja na daljinu su to što upotreba naprednih informacionih tehnologija obezbeđuje dinamičan i zanimljiv rad, pri čemu učenici postaju aktivni učesnici nastavnog procesa, više su motivisani za učenje i povećana je njihova samostalnost u radu.

Neki od nedostataka se odnose na to da slabo implementiranje modela može da izazove zbunjenost, frustraciju i potpuni gubitak interesovanja kod učenika, takođe dolazi do nedostatka socijalne interakcije među učenicima.

Prelazak na učenje na daljinu bio je posebno težak učenicima sa smetnjama u razvoju i invaliditetom. Iako su nastavnici obavezni da realizuju obrazovanje na što pravičniji način, i roditelji su imali vitalnu ulogu u celokupnom procesu onlajn nastave.

Centar za istraživačko novinarstvo Srbije (CINS) je na svom sajtu objavio anonimni upitnik kojim su želeli da ispitaju kakva su iskustva roditelja u vezi toga kako je realizovano učenje na daljinu sa đacima koji rade po nekom od IOP programa. Rezultati ukazuju na to da je svaki sedmi roditelj rekao da se nastava po IOP-u uopšte nije sprovodila za vreme vanrednog stanja. Umesto toga, roditelji su materijale za rad sa decom dobijali od udruženja, ličnih pratilaca ili defektologa. Iako postoje pozitivni primeri roditelja koji su zadovoljni komunikacijom koju su imali sa školom, kao naj-

češće probleme navode da nisu dobijali adekvatne materijale, nisu mogli da usklade vreme rada i vreme potrebno da dete savlada gradivo, a neki od njih su naveli da deca nemaju ni tehničke uslove da prate nastavu.

Organizovanje nastave na daljinu u Srbiji ogolila je prednosti i mane ovog načina rada, osvetlila duboke neravnopravnosti, ne samo u tome ko poseduje uređaje i pristup internetu, već i u tome ko je sposoban da sam uči i čiji roditelji imaju vremena da mu pomognu. Na ovaj način shvatamo važnost škole, koja ne predstavlja samo mesto za učenje, već i mesto socijalizacije i zajedničkog prostora.

Kako kreirati idealan prostor za učenje mladih?

Doc. dr Bojana Perić Prkosovački, Tehnički fakultet “Mihajlo Pupin” Univerziteta u Novom Sadu, Medicinski fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Medicinska škola “7. april” Novi Sad

Tatjana Momčilović, specijalista školske psihologije, psiholog, Medicinska škola “7. april” Novi Sad

Pod pojmom prostor ne podrazumevamo samo fizički prostor, već i virtuelni prostor u kome mladi mogu da steknu mnoga znanja i iskustva. Izazovi kreiranja idealnog prostora za učenje mladih su: specifičnosti uzrasta, osobenosti i interesovanja pojedinca kao i okolnosti koje okružuju pojedinca. Prilikom kreiranja idealnog prostora za učenje, nastavnik bi trebalo da uzima u obzir činjenicu da su mladi vrlo usmereni na svoje vršnjake tj. jedni na druge, što znači da lako uče jedni od drugih. Stoga, prostor za učenje treba da bude takav da uvek provocira učenike da aktivno upravljaju procesom učenja. Veruje se da se svako učenikovo znanje temelji na njegovom ličnom iskustvu, a kako mladi sve više odrastaju sa elektronskim uređajima, poseban značaj pridaje se informatičkoj pismenosti koja predstavlja jednu od glavnih snaga za razvijanje idealnog prostora za učenje. Učenici će postići efikasnost učenja u školskom radu ukoliko su adekvatno usmereni ka cilju, što znači da bi trebalo da budu upoznati sa obrazovnim standardima i ishodima u okviru godišnjeg nastavnog plana kao i sa kriterijumima ocenjivanja.

Vrlo je važno da se nastavnik upozna sa kognitivnim stilovima svojih učenika i da im pruži podršku u tome da usavrše svoje tehnike učenja, a kako bi to učinio neophodno je da se i sam nastavnik stručno usavršava. Nastavnik svojim učenicima može da pruža podršku u učenju na različite načine: tako što će planirati zadatke na više nivoa tako da učenici sami mogu da biraju sredstva, materijale i metode kojima će se služiti tokom rada. Prostor za učenje se nalazi svuda, naročito kada je u pitanju virtuelni prostor za učenje koje nastavniku omogućuje da podstiče kreativnosti kod svojih učenika u individualnom i kolaborativnom radu. Pri kreiranju idealnog prostora za učenje mladih, važno je izbalansirati: “živu reč” nastavnika, materijale i zadatke u digitalnoj formi kao i stalnu međusobnu komunikaciju svih učesnika obrazovno-vaspitnog procesa, fizički u školi i izvan učionice, odnosno putem obrazovnih digitalnih alata.

„Online nastava i digitalni udžbenici“

Žolt Konja, izvršni urednik za digitalna izdanja, izdavačka kuća Klett

Onlajn nastava danas predstavlja učenje na daljinu ali potpomognuto internetom – bez interneta dete nije moglo da pristupi učenju. Projekat Ministarstva prosvete nauke i tehnološkog razvoja „Digitalna učionica” sprovodi se od 2017. godine. Glavni cilj projekta je opremanje škola i obuka nastavnika za rad u digitalnom okruženju. Na početku školske godine, nastavnici su morali da se odluče za jednu digitalnu platformu. Internet servis danas nudi obrazovne platforme, alate za prezentovanje i učenje, digitalne udžbenike zadnje generacije, multimedijalne servise kao bazu znanja, platforme za testiranje, alate za komunikaciju, konferencijske alate.

Roditelji, učenici i nastavnici mogu da računaju na kvalitetne digitalne udžbenike koji su ostali trajan resurs u nastavi. Digitalni mentori su danas informatičke „elite” među nastavnicima. E-udžbenik i digitalni udžbenik predstavljaju današnje forme digitalnih udžbenika uz međusobne razlike. Organizacija sadržaja e-udžbenika predstavlja kretanje po webu, dok se sadržaji prikazuju u posebnim prozorima i svaka strana je metodički razložena celina. U e-udžbeniku, različiti oblici multimedije, nisu dodatak već integrativni deo udžbenika. Oni na najbolji mogući način doprinose usvajanju i razumevanju gradiva od strane učenika.

Digitalni udžbenik je po strukturi identičan štampanom udžbeniku, ali i obogaćen multimedijalnim sadržajima koji predstavljaju dodatak osnovnom tekstu. Oni su jasno označeni i povezani sa određenim delom lekcije. Osnovni tekst kombinovan sa filmovima, animacijama, video prikazima, galerijama slika i zadacima omogućava lako savladavanje gradiva i brže dostizanje ishoda učenja. Praćenje napretka učenika se vrši kroz praćenje njihove uspešnosti u rešavanju zadataka interaktivnog tipa. Učenik odmah dobija informaciju da li je zadatak uspešno rešen uz sumarni izveštaj svoje uspešnosti u rešavanju zadataka date lekcije. Nastavnik takođe dobija izveštaj o uspešnosti učenika u rešavanju datih zadataka.

U zaključku je istaknuto da broj alata nikoga ne čini efikasnijim i uspešnijim, alati za asinhronu komunikaciju mogu biti zamenjeni obrazovnom platformom, priprema predstavlja ključ uspeha i potrebno je pronaći i iskoristiti već postojeće, gotove digitalne sadržaje.

„Izvesna je neizvesnost – pronaći ravnotežu starog i novog“

Doc. dr Nina Brkić Jovanović, katedra za psihologiju Medicinskog fakulteta u Novom Sadu

U doba pandemije neizvesnost je izvesna. Ranije, prilikom polaska u školu ili na fakultet, ohrabрили bismo osobu da se pripremi, raspita, upozna unapred sa organizacijom i pravilima, što danas nije moguće jer se situacija iz dana u dan menja.

Ipak, istraživanja pokazuju da određena ponašanja olakšavaju proces prilagođavanja na uslove koje diktira pandemija. Osećaj neizvesnosti, njegovo prihvatanje, procesuiranje i prilagođavanje na život sa ovim izazovom povezan sa uspehom na porodičnom, poslovnom planu ali i sa mentalnim zdravljem. Osnovni zadatak u ovom procesu jeste izboriti se sa iščekivanjem da će neizvesnost proći ili da osoba može nešto uraditi da je iskoreni. Možda se to nikada neće desiti ili možda ne dovoljno brzo. Umesto toga, trebali bismo biti otvoreni prema neizvesnosti i otvoreni prema nesavršenosti pripreme, predviđanja i svojih ponašanja koje nemamo drugog izbora nego da koristimo. Drugi zadatak je ne tražiti tačan odgovor i apsolutne istine i biti otvoren prema tome da će na bazi istih znanja različiti ljudi doneti različite odluke. Važno je negovati uzajamno poštovanje i prostor za pregovaranje i usmeriti se na više različitih potencijalnih rešenja posmatranih iz različitih uglova. Do sada se pokazalo da kompjuterska pismenost ipak ne podrazumeva obučenost za online platforme. Na nastavnicima je bila ogromna odgovornost da se prebace na online nastavu. Istraživanja pokazuju da studenti prve godine imaju vrlo izraženu anksioznost – oni nisu ni upoznati sa procesom studiranja.

Zaključna razmatranja

Konferencija je pružila priliku pedagoškom kadru za refleksiju proteklog iskustva u onlajn nastavi, korišćenju digitalnih alata i komunikaciju u onlajn okruženju. Pedagoški (prosvetni) kadar je među sobom razmenio znanja i uvide o svojoj dosadašnjoj praksi, kao i zaključcima o tome koje veštine su oni identifikovali kao neophodne za nesmetano funkcionisanje u godini pandemije. Tokom konferencije, identifikovana 21 veština za 21. godinu 21. veka. One su: sposobnost introspekcije, refleksija u profesionalnom kontekstu, razvoj profesionalnog identiteta, digitalne kompetencije, informatička pismenost, uspostavljanje kvalitetnije saradnje sa roditeljima, veština komunikacije u digitalnom okruženju, razvoj lične odgovornosti, podsticanje motivacije kod učenika, razvoj IOP-a u skladu sa onlajn okruženjem, kritičko mišljenje, kreativnost, usklađivanje sa drugima, stvaranje produktivnog okruženja za učenje, strategije uspešnog učenja, usavršavanje tehnika učenja, celoživotno učenje, fleksibilnost, redefinisavanje, uzajamno poštovanje, „gamification“.